

מהלכות ודינים השייכים לדיני עדות וטבעת בקידושין - ד'

דיני נתינת הטבעת

בירור שווי הטבעת בפני העדים בחופה נוהגים תחת החופה לשאול לעדים אם הטבעת שווה פרוטה, כדי שתדע הכלה שאין מקדשה רק בשווה פרוטה (אורחות חיים סי' יג ה"ד בב"י וברמ"א אה"ע סי' לא ס"ב)

נתינת גמורה

החתן נותן לכלה את הטבעת בנתינת גמורה שבזה קונה אותה, ולא במתנה על מנת להחזיר או בתורת השאלה. (שו"ע אה"ע סי' כט ס"א)

זמן נתינת הטבעת

אחר טעימת כוס של ברכת האירוסין, אוחז החתן את הטבעת בימינו, ומראה לעדים כי הטבעת שווה פרוטה, והכלה מושיטה את האצבע יד ימין (ולא אצבע אחרת כאמה או קמיצה וכד') והחתן אומר 'הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל', ומכניס עם יד ימינו הטבעת (ואינו חייב להכניס הטבעת בכל האצבע, אלא ברובה) (בה"ט אה"ע סי' כז סק"א)

באיזה יד יתן, ולאיה יד

החתן יתפוס את הטבעת ביד ימין, והכלה תגיש את האצבע של יד ימין לקבלה. [וגבי איטר יד החתן או הכלה, ושאר ענייני נישואין באיטר ראה בגיליון מספר 106]

באיזה אצבע יניח הטבעת

ע"פ הסוד, יש להניח הטבעת באצבע הנקראת אמה, אך מאחר שהרבה גדולים העידו על המנהג שהוא באצבע הסמוך לגודל, הנקרא אצבע סתם, כן ראוי לנהוג. (שו"ת רב פעלים ח"ב סוד ישרים סי' א')

כלה שיש בידה כפפות ליופי

כל הלובשת כפפות בידיה כחלק מאבזירי השמלת כלה, תסיר את הכפפה מעל יד הימנית בכדי שהחתן יתן את הטבעת על אצבעה ממש. (ילקו"י שובע שמחות ח"א פ"א ה"ז)

נתינת הטבעת בחופת נדה

כלה שפירסה נדה לפני הקידושין, מותר לחתן לתת טבעת הקידושין באצבע הכלה, ואין צורך לעשות שינוי, אלא יקדשנה כנהוג, ומיד בגמר הקידושין יסלק ידו ממנה. וגם אין צורך לחזור ולקדשה לאחר שתטהר, ואדרבה אם חזר וקידשה מגרעות נתן, שיבואו לפקפק חס ושלוש על הקידושין הראשונים. (ילקו"י שובע שמחות ח"א פס"ו)

שכחו את הטבעת

אם אין טבעת, יבקשו מאחת הנשים שתיתן במתנה גמורה את טבעתה, וישלמו לה בעין יפה שתקנה טבעת אחרת אחר כך. (נתיבות ההלכה קו"ה עמ' יח)

טבעת מרובעת

נוהגים לקדש בטבעת כסף עגולה מבפנים ומרובעת מבחוץ, והוא סגולה לילדים. (שו"ת תשובות והנהגות ח"ב סי' תרלח), ואין לחוש במנהג זה לשינוי המנהג הקדום. (שו"ת משנה הלכות תנינא ח"ב סי' שכב). ויש חולקים וסוברים שהטבעת תהיה עגולה מבית ומבחוץ, שטבעת מרובעת עלולה לגרום לדברים שאינם רצויים, ושאלו לנו ליטוש ולשנות ממנהג אבותינו. (חופת ציון עמ' רצ)

קניין הטבעת

שייכות הטבעת לחתן

צריך שטבעת הקידושין תהיה שייכת לחתן, ולכך יקנה מכספו את טבעת הקידושין, ואם קנה מכסף אביו, צריך אביו להקנות לחתן את הטבעת או ליתן לו במתנה גמורה, אף בלא זכיה ע"י אחר. (שו"ת חיים ושלום ח"ב סי' צג, ערוה"ש סי' כד סעי' פד, ברית כהונה אה"ע מע' ט אות ד, תשובות והנהגות ח"ב סי' תרמ)

שילום על הטבעת בציק' דחוי, ובהקפה

טבעת שנקנתה בציק' דחוי, יכול לקדש בה. וכן מלכתחילה לא יקנה הטבעת בהקפה, ואם קיבל מתנה יקנה בהגבהה ג"ט. (שו"ת מראה יפה סי' כב, וע"ע בנתיבות ההלכה חופ"ק ב"ה עמ' יח)

קודם נתינת הטבעת, לברר שהטבעת של החתן יש לרב המסדר את החופה, לברר קודם החופה או קודם נתינת הטבעת אם הטבעת של החתן מכספו, או שנתנו לו אביו במתנה גמורה (בית חתנים פ"ב הע' 22), ולא ישאל טבעת מאשה באולם, וכן באופן שאבדה הטבעת.

דיני אמירת 'הרי את מקודשת לי וכו'

נוסח אמירת 'הרי את מקודשת'

קודם נתינת הטבעת אומר החתן לכלה, נוסח זה בשלמותו: 'הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל. ואם יש חשש שהחתן יתבלבל יכול מסדר הקידושין להקריא לו מילה במילה, שהרי הכל יודעים שהחתן הוא המקדש את הכלה, ויאמר החתן בקול רם שהכלה והעדים ישמעו, ורק אחר כך יתן את הטבעת על אצבע הכלה, והקידושין תקפים מיד, אף אם אבדה אח"כ הטבעת. (חופת ציון עמ' שא)

דיני הטבעת

המנהג לקדש בטבעת

אף שמעיקר הדין האשה נקנית בכסף ובשווה כסף בשווי פרוטה, מכל מקום נהגו לקדש בטבעת מכמה טעמים. (תיקוני הוזהר תיקון ה' דף יט ע"ב, חינוך מצוה תקנב, רמ"א אה"ע סי' כז ס"א, בא"ח ש"ר שופטים הל' ח, ר"פ ח"ב סוד ישרים סי' א, חוקי הנשים פרק חמשה וארבעים)

הטעם שמקדשים בטבעת

- שיסאר חפץ הקידושין בידה תמיד.
- רמז לאור המקיף הניתן לה בקידושין.

טבעת יהלום

המנהג לקדש בטבעת שאין משובצים בה אבנים כלל, מחשש שמה תחשוב שהטבעת שוה הון רב, ונתרצתה לקידושין מחמת כן, ולבסוף יתברר שאינה שווה כמו שחשבה, ונמצאו הקידושין בטלים. (שו"ע אה"ע סי' לא ס"ב, שו"ת בית אבי ח"ג סי' קלג), ולכך אף בימינו שהכלה כבר תחת החופה, וודאי נתרצתה לקידושין, חוששים לכך.

זהירות העדים בעניינים

אין לעדים להתלוץ, וכשנשאלים עם הטבעת שווה פרוטה, לענות בלשון 'הרבה יותר' וכד' שהכלה יכולה לחשוב ששוויה בעל ערך רב, ויגרם חשש וספק בקידושין (שמה נתרצתה לקבל מחמת שווי הטבעת).

טבעת עם דוגמאות וחריצים

אף שמעיקר הדין מותר לקדש בטבעת עם דוגמא וחריצים, מכל מקום יש להחמיר שלא לקדש בה מחשש שיבאו לקדש בטבעת אם אבנים. (שו"ת אבני ישפה ח"ב סי' צא, שו"ת רבבות אפרים ח"ד סי' רכג, ברית כהונה אה"ע מע' ט אות ג - שמנהג ג' רבא לחקוק בטבעת את שם החתן והכלה)

טבעת כסף

יש הנוהגים לקדש בטבעת זהב (ראה הדעות בס' הנישואין כהלכתם ח"א פ"ז סעי' ו), ומצוה מן המובחר לקדש בטבעת כסף, גם משום שאותיות כסף עולות, ודלא כאותיות זהב. (שער שמעון אחד ח"ה יו"ד סי' יח, חוקי הנשים פמ"ה)

לחקוק בטבעת אות ה

מנהג יפה לחקוק בטבעת [מבפנים] את האות ה' [שעי"כ בנתינת הטבעת ישנה שם הוי"ה - הטבעת נקודה דוגמת אות י, חמש אצבעות של החתן דוגמת אות ה, אצבע של הכלה אות ו, ואות ה' החקוקה על הטבעת הרי הושלם שם הוי"ה במעשה הקידושין]. (בא"ח ש"ר שופטים הל' ח, חופת ציון עמ' רפז)

להצלחת: הרך הנולד בן בת שבע
ברוחניות ובגשמיות, ולרגל היכנסו
בבריתו של אאע"ה, במזל טוב.
בשמי"ח

לקבלת הגיליון למייל בכל שבוע בטל:

0548412678 - A0548412678@GMAIL.COM

לאסוקי שמעתתא - חופה וקידושין

סיכום תפקיד העדים

- לפסול עצמו, אם יודע שיש בו פסול.
- שלא להצטרף להעיד עם פסול.
- להרהר תשובה.
- לראות כיסוי פני הכלה.
- לכתחילה לעמוד בשעת הקידושין.
- לראות פני החתן והכלה.
- לדעת שהטבעת שווה פרוטה.
- להקפיד לשמוע את לשון הקידושין מהחתן.
- לראות נתינת הטבעת.
- לראות או לשמוע את הכתובה.
- לראות את הקניין.
- לראות את התקיעת כף.
- לחתום במקום הראוי, וכדבעי.
- ועדיף לראות מסירת הכתובה.
- כניסת החתן והכלה לחדר יחוד כשיעור.
- שידע מיהו העד השני.

שהעדים יעמדו זה ליד זה

עדי הקידושין יהיו נוכחים זה ליד זה באופן ששניהם כאחד יראו את מעשה הקידושין, ואם לא ראו זה את זה, יש אומרים שהרי אלו קידושי ספק. (ילקו"י שובע שמחות עמ' קטו)

עדות עדים שונים

עד המגלח זקנו בתער, והמקיף ראשו, ואשה ההולכת ללא כיסוי ראש לגבי פסלות בעלה לעדות בקידושין, ראה בספרי אוצר השיעור סימן ד' סעי' ל, וכן בסימן כד סעי' לו.

שבת אופרויף - למנהג בני אשכנז

שבת שלפני החתונה

בני אשכנז נוהגים לערוך בשבת שלפני החתונה כעין שבת חתן, שאליה מגיעים המשפחות והחתן [ללא הכלה] ומרבים בשבת זו שמחה והחתן עולה בו לתורה, [ולבני החסידים מלביש השטריימל בפעם הראשונה, ויש נוהגים שהאדמו"ר הוא מלביש לחתן השטריימל בפעם הראשונה], ושבת זו הזכרה כמה מקומות ובכמה שמות שונים בפוסקי האשכנזים (רשב"א משמרת הבית בית ז שער שני ד"ה עוד כתב, תורת השלמים יו"ד סי' קצב סק"ד, מהר"ל הל' תשעה באב, הובא במג"א סי' תקנא סק"ו, נוהג כצאן יוסף ערך נישואין אות ב), והספרדים לא נהגו בזה, אלא בשבת שלאחר החתונה שבה מברכים שבע ברכות, ונמצאים שני המשפחות עם החתן והכלה יחד.

שבת כלה

בשבת שלפני החתונה ישנם נוהגים שחברות הכלה מגיעות לביתה לשבת, או רק לערב שבת, לשיר ולשמוח עמה, ויש להם להשיג לב שלא להגביה קולן שישמע בחוץ, ולשמור על כל גידרי הצניעות.

פסולי עדות

פסול עדות מחמת קורבה

אף שמעיקר הדין שלישי בשלישי מותרים להעיד בנישואין [שלישי בשלישי דהיינו: בינים של שני בני דודים, ויש שקוראים להם בני דודים שניים, וכן כל קורבה שנתרחקה בריחוק כעין זה נחשב שלישי בשלישי ומותרים] מכל מקום המנהג כיום שלא לקחת עדים הקרובים זה לזה כלל (סמ"ע סדר הגט אות ב), ויש דס"ל שלכו"ע חמישי בחמישי אין להחמיר כלל. (קב ונקי)

פסולים מחמת רשעה

בעלי עבירה ורשעה אסורים ופסולים להעיד, ובכלל זה המרים יד על חברו, ונפרט כמה דוגמאות לפסול רשעה:

- חמדת ממון. (גנב, גזלן, מ. בקוביה)
- העובר על דבר שפשט איסורו בציבור.
- חשוד על העריות.
- טכנולוגיה - מחזיק מכשיר פרוץ.

אשה וקטן

אשה וקטן פסולים לעדות קידושין. (סמ"ע לה"ס ס"ח כח)

פסולי עדות משום נגיעת ממון

אדם שיש לו נגיעה ממונית בעדות אינו יכול להעיד, ולכך כל הקרובים שיש להם שייכות ממונית בעניין הזיווג החמירו עליהם חלק מהפוסקים שלא יעידו בחופה, כגון:

- יש שהחמירו **במחותן** (פניני נישואין דף סח בשם הגריש"א, קו' מבית לוי ח"ט דף לג) אף שמלכתחילה מותר (שו"ע חו"מ סי' לג ס"ו, רמ"א סדר הגט ס"ב, ערה"ש סי' לג ס"ה).
- יש שהחמירו **בשדכן**, ישמח לב ח"א סי' קסג, אפריון שלמה עמ' סג). ויש מתירים רק לאחר שקיבל שכרו. (אוצה"פ סי' מב ס"ק סה אות טו)
- אבל **רב המסדר חופה** אפילו בתשלום יכול להיות עד. (שו"ת בנין ציון סי' קנז)

חתימת העדים

צריך לדאוג מסדר הקידושין שהעדים יחתמו את שמם ושם אביהם [ובדיעבד אם כתב את שם אמו כשר, משפט הכתובה ח"ו עמ' ריט] ללא תארים, ולא יעשו קשקוש, או את שמם בר"ת וכד'. ואחר שכתבו את שמותיהם יוסיפו מילת 'עד'. **מילא אחר את שמות העדים** - הכתובה פסולה. **כתב את שמו ושם משפחתו** - יוסיף אח"כ את שם אביו. (משפט הכתובה ח"ו עמ' ריא, שובע שמחות ח"א עמ' קמ)

עד ששמו כשם השני אות החתן - אין לקחתו לכתחילה. (נתיבות ההלכה חופ"ק ק"ה עמ' נד)

הודפס לע"נ: ר' מרדכי בן שרה ז"ל,
ונסרת גילה בת רחל ע"ה

דיני עידי הקידושין

עדות בנישואין

- עדות קידושין (הינומה, טבעת, כתובה, קניין, תקיעת כף, מסירת הכתובה).
- עדות נישואין.
- יחוד.

חובת עידי לקידושין

אין לקדש אשה אלא בפני ב' עדים כשרים, והמקדש שלא בפני עדים [או בפני עד אחד], גם אם שניהם מודים לקידושין אינה מקודשת.

המקדש בפסולי דאורייתא

המקדש אשה בפני עדים הפסולים מדאורייתא אין הקידושין תופסים.

חומרת העדים

צריך להקפיד מאוד על העדים שיהיו כשרים ונקיים מכל עוון, ושלא יהיו קרובי משפחה [לא אחד לשני, ולא לחתן או לכלה] וראוי שיהיו תלמידי חכמים [ומלכתחילה אף נשואים], וטוב שהרב המסדר חופה יהיה עד אחד ויצרף אליו עד תלמיד חכם נוסף. (כך נהג הגרע"י זצוק"ל, חופת ציון עמ' רצג)

שהחתן והכלה ידעו מי העדים

לפני החופה יש לומר לחתן והכלה שאלו העדים שבפניהם נותן החתן לכלה את הטבעת, והם העדים ולא זולתם.

המקדש בפני עדים הפסולים מדרבנן

קידש בפני פסולי דרבנן, או ספק פסולי דאורייתא, צריך לחזור ולקדשה בפני עדים כשרים. (בית חתנים עמ' רז)

יחוד עדים

המנהג ליחד עדים מחשובי הקהל והצדיקים שבהם, ולרווחא דמילתא יש לחתן לומר לעדים "אתם עדי", אך בדיעבד אין זה מעכב. (בית חתנים ח"א עמ' רז)

עדות ידיעה בעדי קידושין

עד שראה בתחילה את הטבעת בידי החתן, ולא שם לב לנתינת הטבעת, ולאחר מכן ראה את הטבעת בידי הכלה, הוי עדות ידיעה ולא עדות ראייה, ובעדי קידושין אין מקבלים עדות ידיעה וצריכים עדות ראייה, ולכך לא הוי קידושין ע"י עד זה. (ע"פ שו"ע חו"מ סי' ל סי"ד)

הרהור תשובה לעדים קודם החופה

יש לרב המסדר חופה לבקש מהעדים שיהרהרו תשובה בליבם (חרטה, וידוי, וקבלה לעתיד) על כל חטאם ועונותיהם [ותשובה מפורסמת נצרכת לעבירה מפורסמת, קצות החושן סי' כח סק"ח], ואין להם להיפגע מבקשה זו. (עדות איש עמ' קנז)